

לעילוי נשמת

מרת אלישבע ע"ה בת יבלחט"א יעקב אליהו ושרה הורביץ

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

עקירת תחלי מערוגת פשתן של חבירו

תחלי [=שחליים] הגדלים בתוך ערוגה של פשתן, מכחישים את הפשתן, ולכן מותר לכל אדם לבוא ולעקור אותם משם, ואין בזה משום גזל, כי בעקירתו הוא משביח את הבעלים בפשתן, יותר ממה שמפסיד אותם את התחלי.

ולא נאמר היתר זה אלא בהתקיים שני תנאים.

א. כשלא נגמר גידולם, ועודם יונקים מהקרקע.

ב. כשהם גדלים בתוך ערוגת הפשתן. אבל אם

נגמר גידולם, או שגדלים בין הערוגות, אינם מכחישים את הפשתן, והבא ונוטלם עובר בגזל.

ודווקא בתחלי ושאר דברים הראויים למאכל אדם,

הבא ונוטלם עובר בגזל. אבל עשבים שאינם ראויים

אלא לבהמה, מותר לכל אדם לקחתם בכל מקום, שעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ.

אילן הנטוע על המיצר [=גבול] שבין שתי שדות

לפי פירוש רש"י [כפי שהבינו התוס'], דעת רב,

שהכל הולך אחר מקום השורשים, אפילו כל

האילן עומד בשדה אחת, והשורשים בשדה

אחרת, הפירות לבעל השדה שאצלו השורשים.

וכשהשורשים נוטים לשתי השדות בשווה, בעלי

שתי השדות חולקים את הפירות בשווה, אפילו

אם רוב הפירות נוטות לשדה אחת. ולדעת

שמואל, אף כשהשורשים נוטים לשדה אחת,

בעלי שתי השדות חולקים את הפירות בשווה.

ולפי פירוש התוס', כשכל גוף האילן בשדה אחת,

הכל מודים שכל הפירות לבעל אותה שדה, אפילו אם

כל השורשים נוטים לשדה אחרת. [והפירות נחשבים

באופן מחלט לבעל השדה שהאילן עומד בה, ומביא

מהם ביכורים, וקורא פרשת ביכורים, אף על פי שרק

המביא ביכורים מפירותיו רשאי לקרוא]. ורק

כשהאילן עומד על המיצר ממש, הולכים אחר

השורשים. וכשהאילן עומד על המיצר ממש,

והשורשים נוטים לשתי השדות בשווה, לדעת רב

הולכים אחר הענפים, ומי שהענפים נוטים לתוך

שדהו, הוא נוטל את הפירות, ולדעת שמואל אין

הולכים אחר הענפים, ומאחר שהשורשים נוטים

לשתי השדות בשווה, חולקים ביניהם את הפירות.

"ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה

ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך"

דרשת רב:

ברוך אתה בעיר – שיהא ביתך סמוך לבית

הכנסת. ולדעת רבי יוחנן אין בזה ברכה, כי אדרבה

ההולך לבית כנסת רחוק, מרבה לו שכר פסיעות.

וברוך אתה בשדה – שיהיו נכסיך קרובים

לעיר, ולא יהא טורח להכניס פירות משדות

הרחוקים לביתו. ומכל מקום אין ברכה בנכסים

קרובים, אלא כשהם מוקפים חומה או גדר,

אבל אם הם פרוצים, והכל יכולים לראות מה

יש בהם, הרי הוא ניזוק בעין הרע, ואין לקנות

נכסים כאלו.

ברוך אתה בבואך – שלא תמצא את אשתך [נדה

או] ספק נדה, בשעה שאתה בא מן הדרך.

וברוך אתה בצאתך – שיהיו צאצאי מעיך

כמותך, [לכאורה אין זו ברכה אלא למי שהוא עצמו

אדם כשר].

דרשת רבי יוחנן:

ברוך אתה בעיר – שיהא בית הכסא סמוך

לשולחנך, ולא תצטרך להרחיק לשדות לעשות

צרכיך, וגם בנקל תוכל לבדוק עצמך לפני

אכילה, ולאחר אכילה, [שהנצרך לנקביו ואוכל,

דומה לתנור שהסיקוהו על גבי אפרו, ואחר

האכילה המאכל דוחק, ומוציא המעוכל, ואם

היה צריך להרחיק, פעמים שהעמוד חוזר ובא

לידי הדרוקן].

וברוך אתה בשדה – שיהיו נכסיך משולשים,

שליש בתבואה, שלישי בזיתים, ושליש בגפנים,

שאם ילקה אחד המינים, יוותרו לו המינים

האחרים.

ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך – שתהא

יציאתך מן העולם כביאתך לעולם, מה ביאתך

לעולם בלא חטא, אף יציאתך מן העולם בלא

חטא.

"והסיר ה' ממך כל חוליי"

[דבר שכל החלאים תלויים בו]

לדעת רב – כל החלאים באים מחמת עין רעה.

שרב הלך לבית הקברות, ולחש על הקברים

להבין ממה מתו, ואמר שתשעים ותשעה מתו

בעין רעה קודם זמנם, ואחד בדרך ארץ בזמנו.

ולדעת שמואל – כל החלאים והמיתות באים

מחמת הרוח, ואף ההרוגים בחרב, אם לא הרוח

שנכנסת בהם, היו מרפאים אותם ונצלים.

לדעת רבי חנינא – כל החלאים באים על ידי

רוחות קרות בלבד, ולא על ידי כל רוח. [כן פירש

רש"י, ולפירושו "צינים פחים", הכוונה לצינה נופחת,

כלומר רוח קרה. אולם התוס' פירשו, שלדעת רבי

חנינא כל החלאים באים על ידי קור וחום ולא על ידי

רוח, ולפירושים "צינים פחים" הם קור וחום].

לדעת רבי יוסי ברבי חנינא – כל החלאים

באים, על ידי ריבוי צואת החוטם וצואת האוזן.

לדעת רבי אלעזר – מחלת המרה מחלה כל גופו

של אדם, שהמרירות שבה גדולה ונובעת

ומתפשטת בגידים ובעצמות, ושמונים ושלושה

מיני חלאים תלויים בה [כמניין מחלי"ה], וכולם בטלים על ידי פת שחרית במלח, וקיתון [של יין או קיתון] של מים [למי שאין לו יין].

שלושה עשר דברים נאמרו בפת שחרית

א. מצלת מן החמה.

ב. מצלת מן הצינה.

ג. מצלת מן הזיקין [=רוחות].

ד. מצלת מן המזיקין.

ה. מחכימת פתי, [שדעתו מיושבת עליו, לפי שאינו מצטער בעינו].

ו. זוכה בדין, [שדעתו מיושבת להטעים דבריו בבי"ד].

ז. זוכה ללמוד.

ח. זוכה ללמד.

ט. דבריו נשמעים.

י. תלמודו מתקיים בידו.

יא. אין בשרו מעלה הבל [=זיעה וזוהם].

יב. נזקק לאשתו, ואינו מתאוה לאשה אחרת, [שאם בעל הרהורים הוא, מתוך שלבו טוב בבקר אחר שאכל קצת, תובע לאשתו, ובצאתו לשוק אינו מתאוה לנשים שרואה].

יג. הורגת כינה [=תולעים] שבבני מעים.

יד. אף מוציא את הקנאה והתגר, ומכניס את האהבה, [שכשלבו טוב עליו אינו נוח לכעוס].

לדעת רבא בר מרי, מעלות פת שחרית למדים מהכתוב, "לא ירעבו ולא יצמאו", [אלא יאכלו, ואז] "ולא יכס שרב ושמשי".

ולדעת רבא, מעלות פת שחרית נלמדים מהכתוב, "ועבדתם את ה' אלקיכם" [בקריאת שמע ותפילה, ואחר התפילה] "וברך את לחמך ואת מימך", [שתאכל פת במלח וקיתון של מים שחרית, ומכאן ואילך] "והסירותי מחלה מקרבך".

מדיני מדידת הקרקעות

משוחאה הוא מודד קרקעות [בשכר], לקונים ולמוכרים, ולאחים ולשותפים הבאים לחלוק. ואלו מקצת דיני המדידה.

א. מדידת קרקע הראויה לזריעה, אין לזלזל בה כלל, כי מעט קרקע ראוי לזרוע כרכום של גינה, והמזלזל במדידה, עלול להפסיד מעט קרקע ממי שזכאי לקבלה.

ב. מדידת ארבע אמות דאניגרא [=אמת המים שחפרו מהנהר הגדול אל השדות על פני כל הבקעה]. י"מ שבעלי כל השדות מניחים מלזרוע את אגפיה רוחב ארבע אמות, כדי שלא תתקלקל שפתה. א"נ כדי שיהיה מקום לעמוד ולמלא ממנה מים. וי"מ שהאמה יחד עם אגפיה רוחב ארבע אמות, אמת המים עצמה רוחבה שתי אמות, ומכל צד אמה נוספת לאגפיה:

לפירוש רש"י – אין לדקדק במדידת ארבע אמות אלו להרחיבן, כי כשלא יהיו בהם ארבע אמות מלאות, אין כאן נזק אלא לבעלי השדות, ולא לכל באי העולם, ומאחר שידוע למי הוא מזיק, יש בידם למחול ומוחלים על כך.

ולפירוש התוס' – יש למדוד ארבע אמות אלו באמות שוחקות, ולא מצומצמות, כדי שהדולים מים מהאמה יוכלו לעמוד שם ברווח, ולא יפלו.

ג. מדידת שפת הנהר, [שהיו מושכי ספינות הולכים על שפת הנהר, ומושכים את הספינות שבנהר, והיו צריכים להניח על שפת הנהר משני עבריו מקום הראוי להילוכם, כשהם מושכים את הספינות, ומטים עצמם לצד היבשה, שלא יפלו למים], ומדידה זו אין לעשות בחבל המדידה, אלא באומד הדעת, באופן שיהא ניכר לעינים, שהניח אמות שלימות ורחבות.

"התקוששו וקושו"

אמר ריש לקיש, קשוט עצמך, ואחר כך קשוט אחרים.

קציצת יערו של רבה בר רב הונא

מה שאמרו שצריכים להניח מקום להילוך מושכי הספינות משני עברי הנהר, אין זה אלא כשאפשר להניח מקום להילוכם לכל ארכו, אבל מי שבמשך הנהר שלפני ארצו ולאחר ארצו אין אפשרות להניח מקום למושכי הספינות, גם הוא אינו צריך להניח להם מקום, וילכו מושכי הספינות מעברו השני של הנהר.

ומחמת הדין הזה לא קצץ רבה בר רב הונא את יערו שעל שפת הנהר, כי במשך הנהר שלפניו ושלאחריו היה יערו של פחת הפרסים פרזק, ולא היו יכולים לקצוץ את יערותיו.

וכשעבר שם בספינה רבה בר רב נחמן, וראה שלא קצץ רבה בר רב הונא את יערו, ולא ידע שבהיתר עשה, קרא עליו את הפסוק, "ויד השרים והסגנים היתה במעל הזה ראשונה", ואמר שיקצו את היער.

וכשבא רבה בר רב הונא וראה שקצו את יערו, אמר "מי שקצו יקצו ענפיו" [=ימותו בניו], ונתקיימה קללתו, וכל שנותיו של רבה בר רב הונא לא התקיים זרעו של רבה בר רב נחמן.

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד כסיכום קצר של הדף

[לתרומות ולהנצחות](#)

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)

[להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום](#)

[להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום](#)

כל הזכויות שמורות © מותר להפיץ שלא למטרה מסחרית